

LA BANDA, LA COBLA I L'ORQUESTRA

EL FIGUERENC ANTONI JUNCÀ VA SER ALHORA MÚSIC MILITAR, COMPOSITOR DE SARDANES I DINAMITZADOR DE LA SOCIETAT ATHENEA

En la persona d'Antoni Juncà (Figueres, 1875 – Saragossa, 1952) conflueixen el director de bandes militars, l'autor de sardanes i d'obres per a cor i orquestra, l'harmonitzador de melodies populars, el dinamitzador musical d'Athenea, el director de la primera formació simfònica de Girona i el mestre d'harmonia d'alumnes tan significats com Francesc Civil i Tomàs Sobrequés.

NÚRIA BASSAGANYAS I ANNA SÁNCHEZ > TEXT

Antoni Juncà i Soler va néixer al carrer Sant Josep de Figueres el 17 de maig de 1875, fill d'una família modesta i nombrosa, d'arrels empordaneses. La biografia escrita pel seu nét Josep Antoni Juncà Ubierna diu: «Des dels seus anys de joventut, el mestre Juncà s'educà en l'ambient republicà i liberal». Començà els estudis musicals als 9 anys amb Isidre Lleys, amb el qual va aprendre piano, harmonia i contrapunt. Volia ser músic d'orquestra, així que també estudià clarinet, amb Emili Ferré i Fèlix Sans. Als 18 anys, Juncà ja era el clarinetista de l'Orquestra de l'Erató, amb la qual va debutar amb *Linda de Chamonix*, de Donizetti. Paral·lelament, les seves composicions de peces ballables formaven part del repertori de la Banda Militar d'Àsia. L'any 1894 estudià composició amb J. Varela Silvari i J. Zamarra Bravo. L'any 1895 el trobem a Granollers dirigint l'Orfeó Amigos de la Unión i com a músic a l'Orquestra Moderna Catalana, però tres anys després

tornà a Figueres per incorporar-se a l'Antiga Pep. L'any 1899 es va casar a Figueres amb Maria Casadevall Llauneta, amb qui va tenir quatre fills: Eugeni, Rosa, Cecília i Pilar.

L'any 1903 guanyà unes renyides oposicions i fou nomenat músic major de l'Exèrcit. El seu primer destí va ser Vitòria, però a l'estiu de 1904 va tornar a Figueres per dirigir la Banda d'Àsia, en substitució del mestre Lodeiros. L'estiu de 1905 la família Juncà es traslladà a Girona, on van viure fins a l'estiu de 1916, any en què van destinar Antoni Juncà a Tetuan. Dos anys després va tornar a Figueres per dirigir la Banda de Sant Quintí. En aquests perí-

En els concerts de la Banda d'Àsia, Juncà va introduir el costum de substituir l'última peça (normalment un vals o un pasdoble) per una sardana pròpia o d'altres compositors

FONS J. A. JUNCÀ UBIERNA

>> *Antoni Juncà (1875-1952).*

odes figuerencs Juncà exercí de mestre d'alumnes com Enric Montoriol i Josep M. Cervera. L'any 1914 va rebre l'encàrrec de l'Ajuntament de Figueres d'ocupar-se de la direcció artística i musical de l'homenatge a Albert Cotó. L'any 1924 els Juncà es tornaren a traslladar, ja que el mestre havia estat destinat a Toledo. Fou en aquesta ciutat que l'estiu de 1927 Rosa Juncà, filla del mestre,

>> **Concert dominical de la banda militar a la Rambla de Girona.**

morí als 21 anys, i el seu pare li dedicà la sardana *Roseta d'Empordà*. L'any 1932 el destinaren a Melilla, i el 1935 es retirà de la vida militar. L'any 1947, tot i els seus problemes de salut i de vista delicada, escrigué les darreres sardanes. El 19 de febrer de 1952 morí a Saragossa als 76 anys. Francesc Civil, en el seu llibre *El fet musical*, explica que va tenir l'oportunitat i el consol d'abraçar-lo, ja vellet, en el seu llit de malalt.

Setanta sardanes

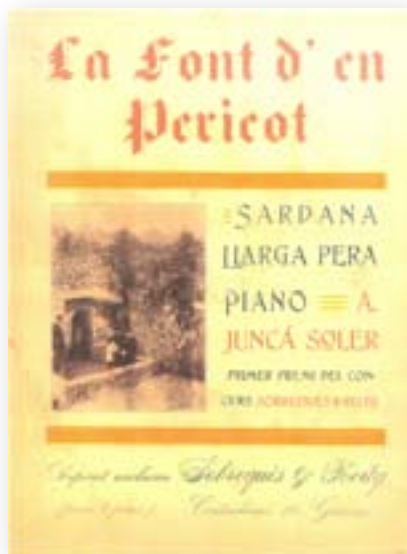
Antoni Juncà opinava que calia distingir entre les sardanes balladores i les de concert. En va compondre 70, de les quals destaquen *Adela*, premiada a la V Festa de la Sardana de Girona, l'any 1925; *Cançó trista* i *La fada*, premiades als Jocs Florals de Girona de l'any 1906; *La font d'en Pericot*, premi Sobrequès i Reig de Girona també el 1906; *Raig de Lluna*, premiada a Girona l'any 1907; *Gatzara carnavalesca*, premiada a Bar-

celona l'any 1946; *La vaca cega*, inspirada en el poema homònim de Maragall i premiada també a Barcelona l'any 1920; *Lluny de ma pàtria*, escrita al Marroc l'any 1916, i *Marta i Maria*, premiada en un concurs de composició a Girona l'any 1945. Ernest Albert, de Peralada, deia l'any 1929: «En Juncà és un gran científic. Estudia i viu enfeinat com una formiga. Ha estudiat molt bé l'harmonia i potser en té tots els tractats. És un

Membre fundador de la societat Athenea, creada per Xavier Montsalvatge i Rafael Masó, Juncà va ser-ne el dinamitzador musical i l'organitzador de la seva programació de concerts

compositor àgil. Si en Juncà no estimés i enyorés l'Empordà, no hauria portat mai a la dansa la seva placidesa d'ull de peix i no hauria pogut traduir la regalia d'aquest país tan humà i generós, i alhora estiracordetes i potamoll. La seva música és descriptiva, ben dibuixada i plena de color. Música d'en Pep Ventura passada per un conservatori».

Juncà no ha estat un autor gaire interpretat ni enregistrat. Autors com Josep Grahit són de l'opinió que la complexitat d'interpretació de les seves obres no està a l'abast de qualsevol instrumentista: «Les cobles, fugint massa sovint de les obres que necessiten estudi i pulcritud en l'execució, no s'han recordat gaire d'ell, i és dolorós consignar-ho». Un estudi acurat de les publicacions de la *Guia del Sardanista* i del *Carnet del Sardanista* entre 1945 i 1961 permet donar algunes xifres de quines de les obres de Juncà van ser les més interpretades en aquell període: *Les culleretes de Sant Miquel* (22 vegades),

Les noies de Prats de Molló (17 vegades), *La vaca cega* (11 vegades), *La molinera de Flaça* (8 vegades), *Lluny de ma pàtria*, *Labella i la flor* i *Girona* (7 vegades). Pel que fa a l'enregistrament de les seves obres, cal destacar el disc monogràfic de L'Obra del Ballet Popular de l'any 1981, amb 12 sardanes interpretades per la Cobla Ciutat de Girona. La Cobla Laietana, La Cobla Barcelona i La Principal de Vilafant també han enregistrat sardanes de Juncà. D'aquestes gravacions en destaquen dues de la Cobla Barcelona. La primera, dins l'Obra Almogàvers, de la Discoteca Popular Catalana, té Josep Coll com a tenora. Segons la premsa de l'època, l'any 1926 l'Orquestra Art Gironí també va enregistrar les seves sardanes per a La Voz de su Amo.

Composicions i harmonitzacions

Com diu Josep Grahit, «l'esperit refinat de Juncà no s'aturà, ni es resignà a ésser tota la vida un professor de cobla de més o menys vàlua, sinó que es proposà lluitar i treballar per enlairar-se, cosa que aconseguí». Va conrear molts gèneres musicals i va harmonitzar més d'un centenar d'obres: marxes, obres de concert per a banda, orquestra o cor, ballets populars, valsos, cançons, pasdobles, ballables, suites, etc. En destaquen la *Missa pastoril*, a sis veus mixtes per a cor i orquestra, la suite simfònica *La hermosa Antònia* i la col·lecció *Ball del ciri*, *Ball de Sant Julià* i *Ball Pla*, premiada a Girona l'any 1907.

Girona i Juncà

L'any 1905 va ser important en la vida del mestre perquè la família Juncà es traslladà a viure a Girona. La sintonia entre la ciutat i el músic fou immediata. Girona el feia sentir còmode i hi trobà l'ambient idoni per estrenar les seves primeres sardanes i per formar part activa de la vida cultural i social. La Banda d'Àsia va ser destinada a Girona el 27 d'agost de 1905; hi arribà en tren des de Figueres i ho féu de manera espectacular, interpretant una marxa sota la batuta de Juncà. El 3 de setembre, la banda es va estrenar en concert al passeig de la Devesa, i van arribar els primers elogis de part del públic i la premsa. Tocaven tots els diumenges, bé a la Rambla o bé al passeig de la Devesa, i Juncà sorprengué el públic introduint el costum de canviar la darrera peça dels concerts (normalment valsos i pasdobles) per una sardana, pròpia o d'altres compositors. Aquesta particularitat va ser ben apreciada per tothom, i el mestre Jun-

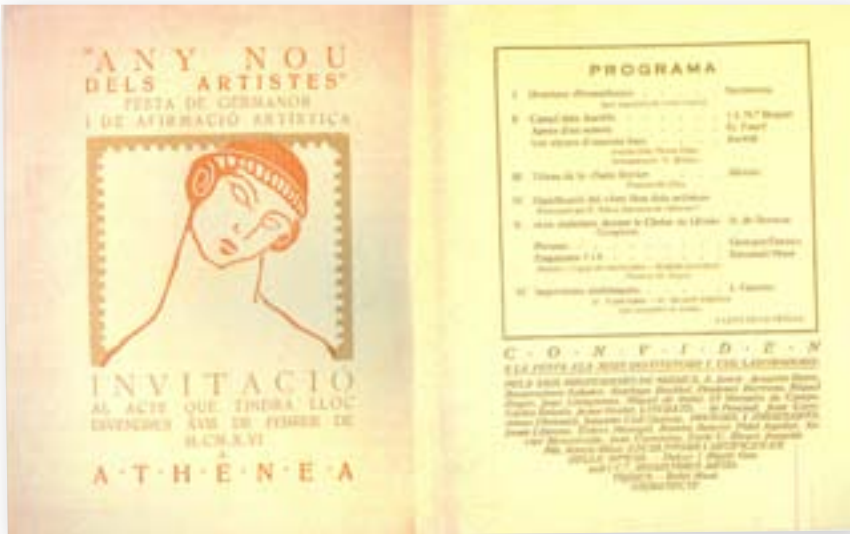
Antoni Juncà va organitzar i dirigir a la sala Athenea la primera formació simfònica de la història de Girona, embrió de l'Orquestra de la Societat Gironina de Concerts, que actuà dos mesos després al Teatre Municipal

cà l'arrodoní integrant els instruments del tible i la tenora en l'execució de les sardanes. Gerión, en un «Ángulo de la ciudad» dedicat molts anys després a recordar el mestre, diu: «Durante aquella larga temporada que el maestro residió entre nosotros los aires de nuestra danza cobraron dignidad y lograban una magnífica ejecución que deleitaba a los oyentes e invitaba a la juventud a trenzar los compases. Bajo la batuta del ampurdanés, la Banda, a pesar de no ser estrictamente una cobla, las ejecutaba bien, les daba sentimiento, y nos proporcionaba el placer de degustar con relativa frecuencia obras propias muy inspiradas, y otras de los clásicos y primitivos ampurdaneses que a nuestro juicio son las que más hondamente penetran en el alma». A les seves memòries, Carreres i Artau recorda que, a més, el mestre Juncà, «amb permís del coronel del regiment, portava la Banda, prèviament contractada, a tocar sardanes a moltes festes majors».

L'any 1906 Juncà es consolidà com a compositor. Les seves obres van ser premiades en els Jocs Florals de Girona. L'any 1907 la casa Sobrequés i Reig publicà les partitures de *La font d'en Pericot*, sardana dedicada a aquesta deu de la vall de Sant Daniel, a la qual ell acudia sovint amb els seus fills, i els *Balls populars*. El malaguanyat compositor Enric Granados va acudir a Girona per oferir un concert al Teatre Municipal i va escoltar com la Banda interpretava a la Rambla la sardana *Rondalla*, de Juli Garreta; davant els elogis que Granados tributà a aquella peça, el director de la Banda accedí a repetir-la enmig de l'aplaudiment general. Com a mestre d'harmonia, Juncà va tenir alumnes il·lustres que a més es van convertir en amics: Lluís Cuadros, Joan March, Tomàs Sobrequés, Francesc Civil i molt especialment Josep Baró i Güell en són els més destacats.

Athenea i l'Orquestra Simfònica

L'any 1913 es creà a Girona la Societat Athenea. Antoni Juncà formava part de la junta de membres fundadors al costat de Francesc Montsalvatge, Josep Pou, Emili Torres, Joaquim Pla, Xavier Montsalvatge, Rafael Masó i Miquel de Palol. La tasca del mestre Juncà dins

d'Athenea era la de director artístic i dinamitzador musical. Ell coordinà des del primer concert d'inauguració d'Athenea, el mes de juny de 1913, fins als últims, la primavera de 1916. Precisament aquest darrer any, amb motiu de la celebració a Athenea de la festa de l'Any Nou dels Artistes, Antoni Juncà organitzà una orquestra de corda i fusta formada per una trentena de músics provinents de les diverses entitats i agrupacions existents a Girona en aquells moments, tots ells entusiastes i amb vius desitjos d'aportar-hi una esplèndida col·laboració. A la sala es va haver d'allargar extraordinàriament l'estrada on normalment es donaven els concerts, per tal d'encabir-hi els trenta professors de música. De la festa, el *Diario de Gerona* de 20 de febrer de 1916 en publicà: «A la primera part l'orquestra que amb precisió obeí a la aciençada batuta del mestre Juncà tocà el *Prometheus* de Beethoven amb justesa i una vigoria extraordinàries». A la segona part, i com a cloenda de la festa, l'orquestra interpretà *Impressions simfòniques*, de Juli Garreta. A la ressenya del diari hi podem llegir: «Cal fer constar que els dos temes que interpretaren de l'obra del mestre Garreta foren dits d'una manera digníssima per l'orquestra d'artistes gironins. Demostraren aquests que molt enllà poden arribar amb sols la constància i l'estudi ja que gairebé atenyeren la perfecció en aquest primer assaig de conjunt». Aquesta fou doncs la prime-

ra orquestra simfònica formada i dirigida per Antoni Juncà, l'embrió de la que pocs dies després es va engrossir amb dotze músics més i que s'anomenà Orquestra de la Societat Gironina de Concerts; la nova formació va oferir amb la col·laboració d'Athenea dos únics concerts al Teatre Municipal durant els mesos d'abril i maig del mateix any. Després, per diverses raons, l'orquestra es va dissoldre i no va ser fins a l'any 1929 que se'n va formar una altra, la qual incloïa quasi sempre en el seu programa alguna obra del mestre Juncà. El mes de juliol de 1916 van destinar Juncà a Tetuan, però la família es quedà a Girona. Des de llavors, el músic només tornà a la seva estimada Girona de manera puntual, quan li ho permetien els seus permisos i llicències.

El pòsit de Girona

El mestre Juncà no va perdre mai el contacte amb Girona. Tot i la llunyania, participava a distància en diferents activitats de la ciutat, de les quals era informat pels

La sintonia entre Girona i Juncà va ser immediata. A la ciutat va trobar-hi l'ambient idoni per interpretar les seves primeres sardanes i per intervenir activament en la vida cultural i social

seus amics gironins, que varen mantenir correspondència amb ell fins als darrers dies. El pòsit que Girona va deixar en el mestre Juncà i l'enyorança que sentia per aquesta ciutat queden reflectits en les paraules d'una carta escrita a Saragossa i adreçada a Josep Grahit: «Déu li pagui quant ha deleïtat el meu cor, al recordar aquells feliços temps que vostè descriu amb mà de mestre. Déu li pagui el raig de sol que va rebre el meu esperit, recordant la meva joventut plena d'illusos, despertades sota el cel, les fonts, les ruïnes històriques, la Devesa, les Voltes, el Ter i la bona gent de la nostra aimada Girona! Qui pogués tornar-hi!».

Empordanès i català

Malgrat els canvis de residència constants a què el va obligar la seva professió, Juncà va mantenir sempre el seu arrelament empordanès i català. Com ha escrit el mestre Oriol Martorell: «Antoni Juncà destaca com un dels músics de l'anomenada escola clàssica empordanesa més preclars i interessants, i les seves sardanes (avui dia no tan tocades com seria de desitjar) proclamen als quatre vents el profund coneixement que el mestre tenia de la cobla, la seva fàcil inspiració –presidida sempre pel més exquisit bon gust–, i una autèntica i sincera catalanitat».

Núria Bassaganyas
és bibliotecària de Figueres.
Anna Sánchez és estudiosa
de la història de Girona.